

SVĚDOMITOST A NEUROTICISMUS JAKO PREDIKTORY VNITŘNÍ AKADEMICKÉ MOTIVACE

Akademická motivace představuje klíčový faktor ovlivňující studijní výkon, vytrvalost ve studiu i celkovou spokojenost studentů (Deci & Ryan, 2000). V rámci teorie sebedeterminace rozlišujeme různé typy motivace podle míry jejich autonomie, přičemž vnitřní motivace je charakterizována vykonáváním činnosti pro samotný zájem a uspokojení z ní plynoucí (Ryan & Deci, 2000). V kontextu vysokoškolského studia je vnitřní akademická motivace spojována s hlubším zpracováním učiva, vyšší vytrvalostí a lepšími studijními výsledky (Vallerand et al., 1992).

Jedním z významných faktorů, které mohou akademickou motivaci ovlivňovat, jsou osobnostní charakteristiky. Mezi nejrozšířenější modely osobnosti patří pětifaktorový model, známý jako Big Five, který zahrnuje dimenze extraverte, přívětivosti, svědomitosti, neuroticismu a otevřenosti vůči zkušenosti (John & Srivastava, 1999). Tento model je považován za robustní a empiricky podložený rámec pro popis základních osobnostních rysů (McCrae & Costa, 2008).

Z hlediska vztahu k akademickému fungování je dlouhodobě nejvýznamnějším prediktorem studijního výkonu i studijní angažovanosti svědomitost (Poropat, 2009). Svědomití jedinci bývají organizovaní, vytrvalí a orientovaní na cíle, což podporuje jejich systematickou práci a dlouhodobé úsilí. Naopak neuroticismus, charakterizovaný zvýšenou emoční nestabilitou a tendencí k prožívání úzkosti či negativních emocí, může být spojen s nižší sebedůvěrou a vyšší mírou studijního stresu (John & Srivastava, 1999). Některé výzkumy naznačují, že vyšší neuroticismus může negativně souviset s vnitřní motivací, případně působit nepřímo prostřednictvím zvýšeného prožívání stresu (Komarraju et al., 2009).

Cílem této práce je proto analyzovat, do jaké míry jsou svědomitost a neuroticismus prediktory vnitřní akademické motivace u vysokoškolských studentů.

Výzkumný soubor byl tvořen 295 validními respondenty (z celkového počtu 318 získaných odpovědí) z řad aktivních vysokoškolských studentů. Věkové rozpětí v rámci výzkumného souboru činilo 19 až 44 let, přičemž nejpočetnější skupinu představovali studenti ve věku 21 let. Z hlediska genderové identity výzkumný soubor zahrnoval 195 žen, 99 mužů a jednu osobu identifikující se jako jiné. Podle stupně studia bylo zastoupeno 230 bakalářských, 60

magisterských a 4 doktorští studenti; jeden respondent údaj neuvedl. Nejvýraznější podíl ve výzkumném souboru tvořilo 117 studentů filozofických fakult.

Pro měření akademické motivace byl použit dotazník Academic Motivation Scale (AMS), vycházející z teorie sebedeterminace (Vallerand et al., 1992). Škála rozlišuje více typů motivace, přičemž pro účely této práce byla jako závislá proměnná zvolena škála vnitřní motivace (AMS_INT). Respondenti hodnotili jednotlivé položky na Likertově škále, přičemž vyšší skóre značí vyšší úroveň daného typu motivace.

Osobnostní rysy byly měřeny pomocí dotazníku Big Five Inventory (BFI), který hodnotí pět základních dimenzí osobnosti (John & Srivastava, 1999). Pro účely této analýzy byly vybrány dvě dimenze: svědomitost (BFI_CON) a neuroticismus (BFI_NEU). Vyšší skóre na škále svědomitosti odpovídá vyšší míře organizovanosti, vytrvalosti a odpovědnosti, zatímco vyšší skóre neuroticismu značí vyšší emoční nestabilitu.

K analýze dat jsem využila lineární regresi, která slouží k popisu chování závislé proměnné pomocí jedné či více nezávislých proměnných. Konkrétně jsem pracovala s vícenásobnou lineární regresí s jednou závislou proměnnou, kterou byla vnitřní akademická motivace, a dvěma nezávislými proměnnými – svědomitostí a neuroticismem jako dimenzemi osobnosti vycházejícími z modelu Big Five. Tento postup umožňuje posoudit, do jaké míry jednotlivé osobnostní rysy přispívají k vysvětlení variability vnitřní motivace při současné kontrole vlivu druhého prediktoru.

Výsledky lineárního regresivního modelu

Tabulka 1: Přehled míry vysvětlené variance a statistické významnosti modelu

Závislá proměnná	R ²	R ² adj.	F (2,292)	p
Vnitřní motivace (ams_int)	.07	.06	11.03	< .001

Tabulka č.1 ukazuje, že navržený regresní model vysvětluje 7 % variability vnitřní akademické motivace ($R^2 = 0,070$). V psychologickém výzkumu jde o nízký, ale u osobnostních rysů běžný efekt.

Na základě hodnoty F statistiky ($F(2, 292) = 11,03$) a p-hodnoty ($p < 0,001$) lze model považovat za statisticky významný. To znamená, že alespoň jeden z regresorů významně přispívá k vysvětlení rozptylu závislé proměnné.

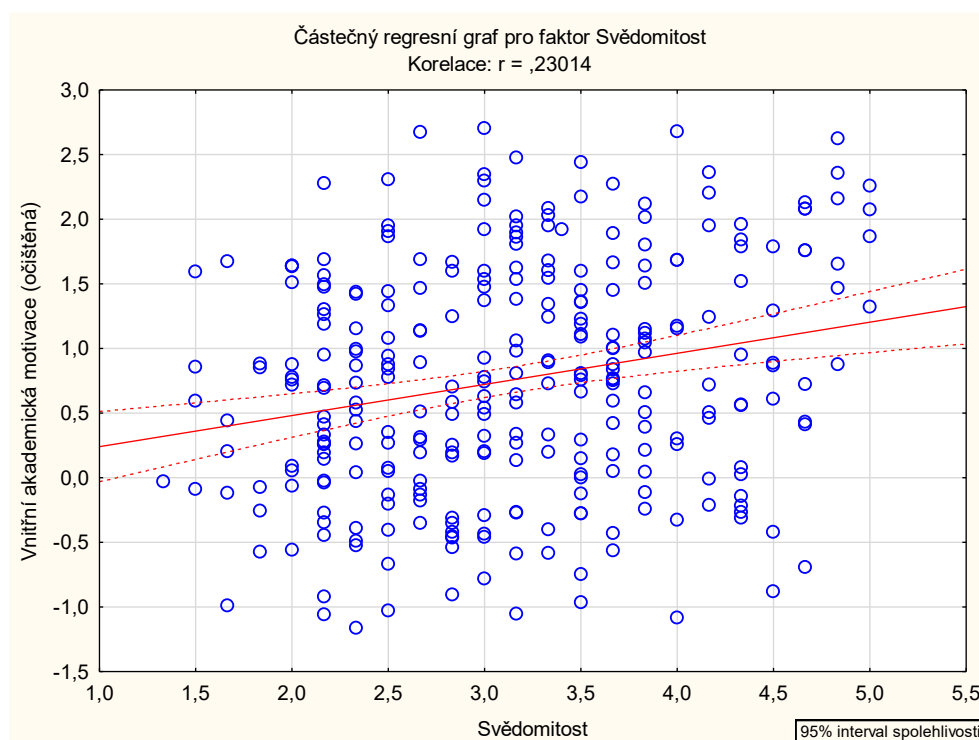
Celkově tedy model dosahuje statistické významnosti, avšak jeho vysvětlující síla je spíše nízká.

Tabulka 2: Regresní koeficienty vícenásobné lineární regrese

Regresor	b	SE b	β	t	p
Svědomitost (bfi_con)	.24	.06	.23	3.92	< .001
Neuroticismus (bfi_neu)	-.09	.06	-.09	-1.55	.121

V dalším kroku jsem se zaměřila na interpretaci míry účinku jednotlivých regresorů. Z tabulky regresních koeficientů vyplývá, že statisticky významným pozitivním prediktorem je svědomitost, což naznačuje, že s rostoucí mírou organizovanosti a vytrvalosti se zvyšuje i vnitřní zájem o studium. Naopak vliv neuroticismu se v tomto modelu neprojevil jako statisticky významný, což znamená, že míra emoční nestability u sledovaného souboru studentů přímo nesouvisí s úrovní jejich vnitřní akademické motivace.

Graf 1: Vztah mezi svědomitostí a vnitřní akademickou motivací při kontrole neuroticismu

Graf č. 1 znázorňuje částečný regresní vztah mezi svědomitostí a vnitřní akademickou motivací po statistickém očištění o vliv neuroticismu. Pozitivní sklon regresní přímky vizuálně potvrzuje, že svědomitost funguje jako významný prediktor, kdy s vyšší mírou organizovanosti a vytrvalosti studentů stoupá i jejich vnitřní motivace ke studiu. Rozptyl bodů v grafu reprezentuje data jednotlivých respondentů a přerušované čáry vymezují interval spolehlivosti pro tento zjištěný trend.

Závěr

Výsledky vícenásobné lineární regrese ukázaly, že svědomitost je statisticky významným pozitivním prediktorem vnitřní akademické motivace vysokoškolských studentů. Model jako celek dosahuje statistické významnosti a vysvětluje 7 % variability závislé proměnné, což je v oblasti výzkumu osobnostních rysů běžná hodnota efektu. Lidské chování a motivace jsou výsledkem působení mnoha faktorů (např. sociálních, situačních, kognitivních či emočních), proto nelze očekávat, že dva osobnostní rysy vysvětlí podstatnou část variability. I relativně malé efekty však mohou být teoreticky významné a přispívat k hlubšímu porozumění studovanému jevu. Vyšší míra svědomitosti tedy souvisí s vyšší úrovní vnitřního zájmu o studium. Naopak vliv neuroticismu se v tomto modelu neprokázal jako statisticky významný. Z výsledků lze usuzovat, že svědomitost představuje relevantní osobnostní faktor spojený s vnitřní akademickou motivací, zatímco emoční nestabilita v rámci tohoto výzkumného souboru významnou roli nehrála.

ZDROJE

John, O. P., & Srivastava, S. (1999). The Big Five Trait taxonomy: History, measurement, and theoretical perspectives. In L. A. Pervin & O. P. John (Eds.), *Handbook of personality: Theory and research* (2nd ed., pp. 102–138). Guilford Press.

Komarraju, M., Karau, S. J., & Schmeck, R. R. (2009). Role of the Big Five personality traits in predicting college students' academic motivation and achievement. *Learning and Individual Differences*, 19(1), 47–52. <https://doi.org/10.1016/j.lindif.2008.07.001>

McCrae, R. R., & Costa, P. T., Jr. (2008). The five-factor theory of personality. In O. P. John, R. W. Robins, & L. A. Pervin (Eds.), *Handbook of personality: Theory and research* (3rd ed., pp. 159–181). The Guilford Press.

Poropat A. E. (2009). A meta-analysis of the five-factor model of personality and academic performance. *Psychological bulletin*, 135(2), 322–338. <https://doi.org/10.1037/a0014996>

Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *The American psychologist*, 55(1), 68–78. <https://doi.org/10.1037//0003-066x.55.1.68>

Vallerand, R., Pelletier, L., Blais, M., Brière, N., Senécal, C., & Vallieres, E. (1992). The Academic Motivation Scale: A Measure of Intrinsic, Extrinsic, and Amotivation in Education. *Educational and Psychological Measurement*, 52, 1003–1003. <https://doi.org/10.1177/0013164492052004025>

Vallerand, R. J., & Blssonnette, R. (1992). Intrinsic, Extrinsic, and Amotivational Styles as Predictors of Behavior: A Prospective Study. *Journal of Personality*, 60(3), 599–620. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6494.1992.tb00922.x>

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 – Přehled míry vysvětlené variance a statistické významnosti modelu

Tabulka 2 – Regresní koeficienty vícenásobné lineární regrese

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1 – Vztah mezi svědomitostí a vnitřní akademickou motivací při kontrole neuroticismu